

Matsituasjonen

er meget kritisk i disse dager. Butikkene er tomme og tyskernes plyndring av potetavlingen gjør situasjonen enda verre enn den ellers vilde vært. De strenge beslagleggingsordre til bøndene har gjort at alt for mange produsenter har bøyet seg for de tyske krav og utlevert sine poteter til okkupasjonsmakten. Bare et mindretall har vært modige nok til å la sine egne landsmenn få først. Den dårlige potethøsten gjør at det blir alt for lite tilovers etter de tyske rekvisisjonene. Derfor er store deler av bybefolkningen helt uten poteter nå like etter innhøstingen. Det oppstår svære køer såsnart det i en butikk er oppslag om poteter og det hender rett som det er at også restaurantene er uten denne viktige del av middagsmaten. Hva dette betyr for ernærings-situasjonen vet vi nå av bitter erfaring, så det er langt fra med lyse utsikter vi går vinteren imøte. Under disse omstendigheter er det mer enn noensinne nødvendig at alle gode krefter i folket står sammen om å hjelpe hverandre i den utstrekning det overhodet er mulig. Det er nedslående å bli vitne til at bønder som i flere år har levert poteter til faste bykunder, nå sender anvisningene tilbake og dermed setter disse folk på bar bakke, bare for å undgå ubehageligheter med tyskerne, eller endog av andre mindre tvingende grunner. Vi minner bøndene om hjemmefrontens rolle når det gjelder potetforsyningen. Oppropet fra hjemmefrontens delingsbondegruppe bør heller ikke bli glemt. Bondegruppen nøyer seg ikke lenger med advarsler, men sørger for at alle ågerkarler blir notert og de vil bli dratt til ansvar etter krigen. Det er ingen tvil om at mange bønder kan skaffe mer og billigere mat til byens værste stillede befolkningslag.

Mange arbeidsgivere har gjennom okkupasjonsårene hjulpet sine arbeidere og funksjonærer ved innkjøp og anskaffelse av næringsmidler, mens andre lite eller ingenting har gjort. Vi vil gjerne rette en så inntrengende oppfordring som mulig til alle arbeidsgivere, som vil regnes for gode nordmenn og som i etterkrigstiden ønsker å stå som den der har gjort sin plikt mot landsmenn - at de nå setter alt inn på å hjelpe sitt personale ved anskaffelse av levnetsmidler. Det bærer mot den rene nød for tusener av hjem, hvis det nå ikke etableres et omfattende fellesskap til utnyttelse og fordeling av alle de næringsmidler som en kan få tak i. Her er et felt hvor samarbeid mellom bedriften og arbeiderne har vist seg å kunne føre til gode resultater. Også her er det naturligvis slik at det blir mer og mer vanskelig å gjøre noe effektivt. Men et firma vil ofte ha bedre forbindelse og kan øve større påtrykk på myndighetene enn en enkelt familie. Vi må nå i den siste nöds-vinter nå se nye vitnesbyrd om hva der kan utrettes av felles hjelpsomhet på dette viktige område.

Herberth Morrison om etterkrigstiden.

Den britiske innenriksminister, Herberth Morrison, en av det engelske arbeidspartiet dyktigste menn, sier at store deler av den samfunnskontroll som er skapt under krigen, må bevares i etterkrigstiden for å sikre gjenoppbyggingen og trygge freden. Han vil gjennomføre samfunnsmessig eiendomsrett der hvor det er formålstjenlig og stimulerende samfunnskontroll forøvrig. Hovedsaken er å skape et økonomisk oppsving, en fremgang som kommer hele folket til gode. "Den økonomiske politikk som kan redde oss og den som nå må planlegges, er utvidelsen, den gigantiske ekspansjon, som vi burde få etter krigen, hvis vi bare kan manøvrere den. For å nå den er det nødvendig for alltid å ta bestemt avstand fra alle projekter som går ut på innskrenking, det være seg av produkter eller arbeid. Det er sabotasje av bedriftene og selvmord for staten om de noensinne mer tillater at maskineri står uutnyttet og at arbeidere går ledige." Morrison mener å ha rett til å bruke disse sterke ord etter at den moderne nasjonaløkonomi har slått fast at med de rikdommer jorden har og med de produksjonsfremsteg som stadig gjøres, er spørsmålet om velstand blitt en rent teknisk oppgave. Skulde en sammenfatte Morrisons oppfatning i en forkortet form

kunne en si: Det er ikke lenger spørsmål om offentlig foretaksomhet i motsetning til privat foretaksomhet. Det er spørsmål om foretaksomhet i motsetning til ikke-foretaksomhet. Morrison mener at staten bør fikserer produksjonsmålene. En stor økning av offentlig ansatte eksperter, en vitalisert konsulærtjeneste, hele apparatet satt inn på at samfundet får klarhet over hva som er oppnåelig og hvordan det kan oppnås. Kan den private foretaksomhet organisere denne topproduksjon - og slik at den blir bedre innstillet på å dekke hele folkets almenbehov - så skal den få fri bane. Men Morrison forutsetter at samfundskontroll blir nødvendig. Den engelske kullindustri anser han er "overmoden" for sosialisering. Videre ønsker han at det skal kunne legges frem et offentlig budsjett for nasjonalfinansene ved siden av det vanlige for statsfinansene. Det skal klarlegges hvorfra inntektene i landet kommer og hvorhen de går - og hvorfra de bør komme og hvorhen de bør gå. Dette budsjett skal omfatte all økonomisk virksomhet i landet. Det beste vilde være, anser Morrison, at en slik ordning også kunne gjennomføres i internasjonal målestokk.

K r i g s s i t u a s j o n e n.

I vest har de allierte i løpet av siste uke forbedret sine stillinger i Nederland betydelig. Bæskens falt i slutten av forrige uke og resten av de tyske troppene på sørsiden av Scheldemunningen er trengt ytterligere sammen. Samtidig har de innesluttete tyske styrkener på Valcheren og Beverland blitt veldig medtatt av de alliertes voldsomme artilleri - og luftbombardement. På militært hold i London håper man nå ganske snart å få fri passasje til Antwerpen, hvilket vil lette de alliertes største problem: forsyningene. Kanadierne har gjort kraftige fremstøt også nord for Antwerpen i retning Roosendaal. General Dempseys tropper er når dette skrives i ferd med å fordrive tyskerne fra deres hovedforsvarssentrum i Vest-Nederland, det viktige veiknutepunkt Hertogenbosch. På vestfrontens søravsnitt er de allierte nådd mer enn 30 km. øst for Nancy.

I øst gikk russerne i forrige uke til en voldsom offensiv mot Østpreussen. Tyskerne sier det er satt inn 100 russiske divisjoner i angrepet. Offensiven foregår i to hovedretninger, den ene på en 80 km. bred front mellom Njemen og de Masuriske sjøer med hovedtyngden langs jernbanen Kaunas-Königsberg, den annen over Narewfloden i retning Allenstein. I løpet av få dager slo russerne seg gjennom to kraftige tyske festningsbelter, inntok bl.a. byen Suvalki og truer nå Gumbirnen, Insterburg og Angerberg. I sistnevnte by hadde Hitler sitt hovedkvarter da han innledet det store angrepet på Russland i 1941. En rekke kraftige tyske motangrep er knust og tyskerne har lidt voldsomme tap i mennesker og materiell. Samtidig med disse hovedframstøt nord og syd for Masurien fortsetter presset mot Tilsit og Memel. Offensiven mot Østpreussen hilses med veldig begeistring i Sovjetsamveldet. Østpreussen er den tyske militarismes hjerte og hjemsted og de forstokkede østpreussiske godseiere får nå føle hva krig på egen jord vil si. Russerne led et stort nederlag i disse trakter under forrige verdenskrig, vesentlig fordi de russiske offiserer den gang undervurderte det tyske transportsystems effektivitet, med det resultat at de russiske armeer ble slått hver for seg. En behøver ikke tvile på at russerne nå har lært av de feil som dengang ble begått. - I Ungarn fortsetter den russiske fremmarsjen. Etter at sjefene for 1. og 2. ungarske armeer ble avsatt, er det via Ankara kommet forlydender om at begge armeer, i hvert fall delvis støtter russerne under fremmarsjen mot Budapest. 1. og 2. arme utgjorde samtlige ungarske stridskrefter. Ved Beograds fall mistet tyskerne 9000 mann i falne og 8000 fanger. Russerne fortsetter i dette avsnitt frammarsjen opp langs Dunau og har passert Novi Sad 60 km. nord for Beograd. I Grekenland har engelskmennene passert Thermopylene og rykker fram i meget hurtig tempo mot Makedonia. I Italia er det gjort nye fremsteg på veien til Bulogna. I Finland har finnene drevet tyskerne forbi Kolari ved den svensk-finske grense 26 mil fra grensen mot Norge. Lengst i nord står russerne på den norske grense, når dette skrives er det ennå ikke kommet meldinger om videre fremstøt mot Kirkenes.

129 tyske generaler er falt, fanget eller henrettet siden 1. juni i år.

Den politiske utvikling i Romania

preges, som i alle andre tidligere okkuperte eller fasciststyret land, av en tydelig radikalisering. Allerede da Antonescu ble styret i august og general Patrascanu dannet en samlingsregjering, var det klart at denne nye koalisjon bare var et overgangsregime til et mere venstrebetonet styre. I de ukene som siden er gått, er det tidligere sterke bondeparti under Manius ledelse blitt delt i to. Den nye radikale fløyen søker samarbeid med kommunistene, sosialdemokratene og uavhengige fagforeningsfolk og det er dannet en slags folkefront som kaller seg den nasjonale demokratiske front. Denne koalisjonen støtter seg i stor utstrekning på Romanias fattige og utplyndrede landarbeidere og småbønder og har radikale jordreformer og planøkonomiske tiltak på sitt program. Både Maniu og den liberale leder Bratianu har nektet å samarbeide med denne venstrekoalisjon, som imidlertid allerede er så sterk at den ventes å overta regjeringsansvaret.

Presidentvalget i U.S.A.

finner sted 7. november. Valget står mellom F.D. Roosevelt, som i 3 fireårsperioder har sittet i Det Hvite Hus, og New Yorks guvernør, Thomas Dewey, som i sommer ble valgt som republikanernes presidentkandidat. Hva hovedlinjene for utenrikspolitikken og krigføringen angår, er det overveiende enighet mellom de partier og valgkampen dreier seg derfor nesten utelukkende om innenrikspolitiske spørsmål. Demokratene har derfor drevet sin valgkamp vesentlig på grunnlag av deres program for sosiale trygder, utviklingen og ivaretagelsen av de nasjonale resurser, arbeiderlovgivningen og arbeidsløshetstiltakene. Republikanerne sier seg i stor utstrekning å kjempe for samme mål, men kritiserer sterkt de metoder som er anvendt for å nå disse mål. De anklager den demokratiske administrasjon for ødselhet og mangel på driftighet og hevder at alt for meget makt er samlet i Washinton og at regjeringen har påtatt seg oppgaver som burde vært overlatt til det private initiativ. Flere vidtgående planer fra Roosevelt med sikte på å møte de gigantiske produksjons- og beskjeftigelsesproblemer som vil melde seg når industrien skal omstilles til fredsbehov og soldatene vender hjem, er avvist av kongressen etter heftige debatter. Roosevelt mener selv at republikanerne dermed har øket hans og det demokratiske partis sjanser ved valget.

Ledelsen for det svenske jern- og metallarbeiderforbund

ble gjenvalgt med knapp majoritet på forbundets konferens nylig. Kongressens beslutning om å oppsi den gjeldende tariffavtale er nå iverksatt. Oppsigelsen omfatter ca. 175000 mann. Bryggeriarbeiderforbundet, som omfatter 6000 arbeidere, har også besluttet å si opp overenskomstene.

Den engelske landsorganisasjon

behandlet på den nylig avholdte kongress i Blackpool bl.a. spørsmålet om Tysklands skjebne etter krigen og ga med stort flertall sin tilslutning til en rapport fra den britisk-russiske fagforeningskomite der det heter at det tyske folket ikke kan fritas for alt ansvar for de tyske krigsforbrytelsene.

Hjemmefronten:—

Mens potetnøden er katastrofal

i Oslo ligger Wilhelmsens "Tugela" på havnen med 4000 tonn poteter, som skal til Tyskland. Bevæpnede tyskere holder vakt over lasten. Den norske besetningen på båten er gått iland, det er grunnen til at skipet er blitt liggende. Vi håper ingen nordmann går med på å føre potetene ut av Norge.

En tysk kullbåt

er kommet til Oslo. Den er på ca. 7000 tonn og ser ut som et pinnsvin, fordi den utenfor Arendal ble beskyttet av engelske fly og kulehullene i skibssidene er nå tettet med trepropper. Kapteinen, den norske los og 15 mann av den tyske besetningen ble drept. I Arendal ble russiske fanger tatt ombord som reservemannskap. Styrmannen var da den eneste tyske offiser ombord.

Tyskerne rekvirerer nå bly

fra boktrykkeriene i Oslo. Trykkeriene er pålagt å gi oppgave over hvor meget skriftmateriale de har.

Fra Nord-Norge

meldes at stortingsmann Aldor Ingebrigtsen og sekretær Gunnar Bråthen er arrestert for noen uker siden.

"Fanatisme gjør primitiv"

slik lød titelen på en liten artikkel av quislingadvokaten Syrrist i Aftenposten for 19. oktober. Og den første setningen i artikkelen lyder: "En utbredt feil blandt våre engelskvnlige er en uhyggelig grad av fanatisme" I spalten ved siden av uttaler Reichsführer SS, Himmler: "Det tyske rikets sterkeste vidundervåpen er folkereisningen, som er fyllt av taperhet og fanatisme". - Om ikke herr Himmler lyver, noe som Syrrist neppe vil påstå, er altså fanatismen en overordentlig utbredt feil blandt tyskerne også. Derfor - friskt mot Syrrist. Vi avventer Deres kampanje mot denne utarting av den tyske folkesjel, og mot Himmlers, for Dem noe malplaserte hyldest til fanatismen. Skulde De under kampanjen pådra Dem dårlig helse, lover vi å betale doktorregningen!

Landsorganisasjonens kommisariske ledere

avholdt i slutten av forrige uke en landskonferanse for å trøste alle de småførere som nå lenge har sittet ensomme og triste rundt om på samorganisasjonens kontorer. I den pressemeldinga som er sendt ut om møtet heter det at det er "utført overordentlig meget verdifulle arbeid omkring i landet" Hva dette "verdifulle arbeid" har bestått i, sies det imidlertid ikke noe om og det slås fast "at en ikke ser så meget i avisene om virksomheten" Etttersom arbeiderne ute i landet heller ikke har vært istand til å oppdage de verdifulle gjerningene, må det innrømmes at de komiske ledere har vært flinke til å skjule sine gode sider. Fossum & Co har antagelig ant dette at ingen arbeidere har merket noe til den positive innsatsen. Og for at ingen skal tro at Landsorganisasjonen er begyndt å befatte seg med bare utenforliggende oppgaver, meddeles det høytidelig i pressemeldinga at "det vesentlige for LO idag er å bedre arbeidernes levevilkår." Denne nokså påkrevde opplysning slås imidlertid halvt ihjel i neste linje, der det heter at lønnsstoppforordningen umuliggjør en revisjon av de lave lønninger. - Påstanden om at det nå finnes 270.000 betalende medlemmer i Landsorganisasjonen har muligens sin grunn i den tilbøyelighet til å se dobbelt, som gjerne melder seg ved alkoholmisbruk. Og når landslederen påstår at den økonomiske situasjon er bedre enn noensinne, må det enten bero på at han er blitt helt blind eller er for dum til å produsere selv en noenlunde passabel løgn.

Det eneste "positive" som kom ut av konferansen var at det ble vedtatt enstemmig (selvfølgelig) å forebringe hans høyvelbårenhet Ministerpresidenten endel bønneskrifter. På kne for historiens mest beryktede forræder - det er en verdig skjebne for de komiske ledere. Det virker bare vemmelig når disse ynkelige redskaper for tysk utplyndringspolitikk forsøker å opptre som forkjempere for arbeidernes interesser. Ingen av dem skal komme fra sitt tunge medansvar for fengslingene og henrettelsene, overgrepene og de tyranniske forordningene både mot de fagorganiserte og de øvrige befolkningslag. Forøvrig skal vi i en av de første nr. av avisen komme nærmere tilbake til de opplysninger som er fremkommet i den "legale presse" i de siste dager.

Fredsberedskap.

I den første tiden etter krigen er det innlysende at samfundet må gripe regulerende inn på alle viktige områder av næringslivet. Produksjonen skal innstilles etter folkets behov og gruppeinteressene holdes nede. Vi vil søke frem mot et bredt økonomisk demokrati. Samfundet vil da få bruk for folk på en rekke nye felter. Arbeiderne skal representeres i helt nye stillinger, som stiller store krav til den som skal fylle disse hverv. Derfor må vi allerede nå hver for oss ruste oss med kunnskaper, slik at vi kan gjøre virkelig nytte for oss når tiden kommer. For arbeiderne er dette overordentlig viktig, om de med rette skal kunne ha et ord med i laget når Norge igjen er fritt og vi har fått en